

UN ESTUDI COMPARAT DELS NOMS APLICATS ALS NÚMEROS DE LA RIFA DELS CECS EN LES CIUTATS D'ALACANT I ELX

Biel SANSANO

0. PRÈVIA

Molt possiblement convé que comence justificant la meua participació en aquest Col·loqui d'Onomàstica, disciplina no habitual entre les meues preocupacions intel·lectuals. Haig de confessar que el fet que em va decidir a presentar la següent comunicació, no fou altre que donar a conèixer, en un marc com el que em facilitava aquest Col·loqui, una característica dels pobles valencians meridionals que, sense ser original, és força curiosa. Amb això faig referència a la tradició d'aquests pobles d'atribuir un sobrenom que identifica els números (unitats i desenes) de les diferents rifes locals celebrades o, més modernament, del sorteig dels cecs que cada dia realitza l'Organització Nacional dels Cecs d'Espanya (O.N.C.E.), però que, per extensió, també s'aplica a altres rifes i jocs d'atzar com la *Lotería Nacional*, els números dels cartons dels diferents bingos, etc.

I és que, molt probablement, un dels meus primers records urbans d'Elx, és la imatge de ma mare —o d'algun dels meus familiars o veïns— aturada davant un venedor dels cupons demanat-li «la lluna o la guitarra, el ram o la campana, la lletuga o el borratxo, el frare o el retrete», i així interminablement. Era un diàleg que jo no entenia perquè a mi, a l'escola, m'ensenyaven a comptar amb unitats, desenes, etc. i en aquest intercanvi entre venedor i compradora, ningú no pronunciava una sola xifra i s'entien perfectament. És aquest llenguatge popular dels carrers d'Elx, d'Alacant, de Benidorm, de Santa Pola o d'Alcoi, el que m'ha motivat a presentar aquest recull de renoms amb què els valencians meridionals hem vingut designant els números.

És pertinent doncs, que posem les fites que delimiten la present comunicació. Si altra cosa no, deixarem constància de la relació completa de tots els sobrenoms que s'apliquen als números de la rifa dels cecs de la O.N.C.E. en les ciutats d'Alacant i Elx, car són els dos nuclis principals (els sobrenoms d'altres pobles veïn són els mateixos que els d'Alacant, amb lleugeres variacions no significatives per al nostre treball); estudiarem també les variants existents entre ambdues ciutats i, finalment, apuntarem algunes hipòtesis de treball.

Així i tot, és important dir que no pretenem en cap moment —en aquesta primera incursió en els dominis de l'Onomàstica—, delimitar geogràficament l'extensió d'aquest costum així com tampoc

fer referències als jocs d'atzar en general¹. Totes aquestes qüestions, tans suggerents en una parcel·la no estudiada fins ara per l'Onomàstica, així com d'altres que se'n poden derivar, han de quedar, forçosament, per a ser desenvolupades en estudis posteriors i que, com a llecs en la matèria que som, deixem en mans dels especialistes.

1. De les fonts

Per al nostre estudi hem fet servir quatre tipus de fonts d'informació diferents:

a) Replega de les diferents publicacions de la O.N.C.E. on apareix la relació completa de tots els números i els seus corresponents sobrenoms, així com la replega d'altres publicacions que amb continguts semblants han estat publicades per diferents empreses comercials com a publicitat d'aquests establiments².

b) La consulta directa, en el carrer, als mateixos venedors dels cupons, bé en el moment de comprar-ne una participació o bé interrogant-los sobre altres números. Cal dir que la consulta ha estat realitzada a diferents venedors, d'edat diferent i de diferent sexe, tant a Alacant com a Elx.

c) Consulta a diferents compradores i compradors de cupons de 'tota la vida', i que se'ls saben de memòria³.

i d) Finalment, hem acudit a la magra bibliografia existent, generalment monografies locals o col·laboracions en revistes i butlletins de festes. La nòmina completa apareix al final d'aquest paper. Atés el seu caràcter localista, es poden llegir opinions absolutament agosarades al respecte, com algú que pretén fer derivar aquests sobrenoms dels noms que els romans donaven als seus números, car els llatins només sabien comptar fins a cent⁴. D'altra banda, també hi ha hagut altres persones que han intentat posar tota la nòmina de números en una mena de romanç, amb més o menys fortuna. Aquest és el cas de l'«Antologia en vers dels números del Cupó Pro-Cegos», de J. Cabanes, de la qual només tenim una fotocòpia de l'original que va ser publicat

(1) Vull agrair aquí al Dr. Emili Casanova la informació que em va proporcionar —en el curs del col·loqui que seguí a la lectura de la comunicació—, sobre l'existència —en premsa— d'un treball d'investigació que estudiava el vocabulari de la loteria d'Ontinyent, però que òbviament no he pogut tenir present a l'hora de redactar el present escrit.

Posteriorment, el mateix E. Casanova tingué l'amabilitat de fer-me arribar l'esmentat treball. Es tracta del «Vocabulari del joc d'atzar en la loteria d'Ontinyent», de Josep Sanchis i Carbonell, publicat en la revista *Alba*, de l'Ajuntament d'Ontinyent, número 2-3, pp. 25-37. És una aportació interessant perquè a més d'estudiar el vocabulari esmentat, dóna notícia dels sobrenoms aplicats als números en la loteria de Barx (la Safor) o als números dels cecs a Alacant i a Múrcia.

(2) Independentment d'aquest model en forma d'auca, cal fer notar que els mateixos venedors de cupons, juguen a relacionar uns números amb els altres. Així, si un comprador vol un determinat número i demana al venedor si eixirà premiat o no, aquest, moltes vegades, relaciona el número premiat en el sorteig últim amb el número que es vol comprar. Per exemple, si pretenen comprar el 8, la *dama*, i la nit anterior el número premiat fou l'1, el *galant*, potser ens dirà que *el galant* va darrere la *dama*, o viceversa, etc.

(3) Cal dir que, en la seua, gran majoria, es tracta de fills d'Alacant i Elx, que es confessen compradors del cupó dels cecs 'des de sempre', que habitualment juguen només a números molt concrets per causes molt diverses i que, en molts casos, són números 'heretats' de pares a fills, cosa que implica ser client del mateix venedor durant anys i panys —car la O.N.C.E., acostumava a distribuir als seus venedors números diferents però sempre els mateixos— i que normalment és el venedor del propi carrer, del propi barri, de la botiga on es va a fer la compra o del bar on habitualment s'esmorza.

A més, en el cas concret d'Elx, ens hem trobat amb casos on alguns compradors, sota l'excusa de tenir poca memòria, arriben a fer servir els sobrenoms dels números per codificar i poder 'recordar' números de telèfon, matrícules de cotxes, dates de naixença o aniversaris de noces.

(4) En aquest sentit, és curiós el breu article de Jacinto Alcañiz, «Los números y sus motes», en *Revista de Pobladores de Elche*, 2.ª època, agost de 1980, número 2, pàg. 64.

a Elx, però que no hem pogut escatir ni en quina publicació ni en quin any, ni tan sols de si es tracta d'un full solt.

2. De la llengua

Pel que fa a la llengua en què són anunciats aquests sobrenoms, direm que es tracta del català col·loquial de la zona, això que normalment s'ha convingut en designar com a valencià meridional-B o alacantí i que tan minuciosament ha estudiat el Dr. Jordi Colomina⁵. Amb tot, segurament la seua característica més fonamental és la de ser una llengua de frontera o de transició on les interferències lingüístiques del murcià —tant fonètiques, com sintàctiques, semàntiques o lèxiques— són constants. A l'hora de fer la nostra replega, hem prescindit de si es tractava de barbarismes, pronúncies dialectals o qualsevol altre prejudici normativista. No hi ha solució: és el català que es parla —ai!— a Alacant i a Elx, i que dure. Amb tot, sí que volem matisar dues qüestions.

La primera, és que, en termes globals, els sobrenoms es mantenen en català, amb les interferències lèxiques pròpies de la parla local. A Alacant però, sí que hi hem observat una major castellanització d'aquests sobrenoms. Això té molt a veure amb els compradors que, donat que en la seua majoria ja no són fills d'aquestes ciutats, ja fa temps que han començat a demanar els números en castellà.

El segon fet que volem fer notar, i que té molt a veure amb el que acabem de dir, és el fet que no només la gran majoria de compradors ja no són valencianoparlants, sinó que també els venedors, en la seua majoria, ja no són els venedors de tota la vida, sinó que es tracta de persones immigrades i que entenen la llengua, però moltes vegades, en el moment d'enunciar els números que venen, els tradueixen al castellà. A més, cal dir que darrerament hi ha augmentat la quantitat de venedors molt joves que, a pesar que coneixen els sobrenoms i te'ls serveixen si així se'ls demanes, ja juguen més amb xifres, i amb xifres castellaneres, òbviament.

3. De la classificació

Amb algunes variacions, hem seguit els esquemes —tantes vegades ja esmentats— de Joan Miralles i Moreu-Rey, que citem en la bibliografia final. En el nostre inventari donem el sobrenom i entre claudàtors apareix el número corresponent. Si hi ha alguna diferència entre els corresponents a Alacants i a Elx, aquestes variacions també queden registrades entre claudàtors.

i.— Relacions de parentiu o d'edat: *el xiquet* [3], *la dama* [8]⁷, *l'agüela* [a Alacant, 60 i a Elx, 89], *el matrimoni* [81], *la dama i el xiquet* [83], *l'agüelo* [90], *l'agüelo i el xiquet* [a Elx, 93].

ii.— Parts del cos: *el cor* [6], *les mames* [88].

iii.— Qualitats morals, característiques físiques o anímiques: *el galant* [1], *la niña bonita* [a Elx, 15], *el negre* [a Alacant, el 41], *la negra* [48], *el malalt* [a Elx, 50], *el mort* [a Elx, 51], *el còlera* [a Alacant, 54], *el mort parlant* [a Elx, 58], *l'aflligit* [a Elx, a Alacant, *la mundaça*, 69], *el matrimoni* [81], *el borratxo* [91], *la revolució* [a Alacant, 93], *l'agonia* [99], *la mort* [a Alacant, 00].

iv.— Oficis: *l'arrendador* [a Elx, 53], *el pastor* [a Elx, 57], *les monges* [66], *el frare* [67], *el mestre* [a Alacant, *el soldat* a Elx, 71], *el llaurador* [a Elx, 75], *la llavandera* [80].

v.— Topònim, designacions de llocs o derivats: *el viatge a Espanya* [20]⁸, *França* [21], *Ala-*

(5) Vid. J. Colomina Castanyer, *L'alacantí. Un estudi sobre la variació lingüística*, Alacant 1985.

(7) Si inventariem ací aquest sobrenom és perquè el número 83 —és a dir, el 8 més el 3— és «la dama i el xiquet», que sí que creiem que poden expressar una relació possible de parentiu.

(8) Aquest sobrenom, com els tres que segueixen en la nostra classificació, 'França', 'Alacant' i 'Aragó' van sempre acompanyats de la fórmula 'el viatge a', llevat —és clar— del cas 'Alacant', en aqueixa ciutat.

cant [28], Aragó [29], la torre [33], l'infern [35], els gallecs [55]⁹, la casa [64], el pou [a Elx, 70], l'església [a Elx, 84], l'esplanà [a Alacant, a Elx, el parque, 96]¹⁰.

vi.— Animals, insectes, etc.: el burro [a Elx, 4], el pollastre [26], el lleó [30], el cavall [31], el pato [a Alacant, 34 i a Elx, el 27], el gos [38], el bou [39], la cabra [a Alacant, 51], el conill [a Alacant, 73 i a Elx, 52], els cabrons [a Elx, 55], el canari [a Alacant, 59], el poll [a Elx, 62], el gat [a Alacant, 75], l'escaravat [78], el porc o el marrano [79], el peix [a Alacant, 87], el colom [92], la rata [94], el pavo [95], la gallina [97], el borrec o borrego [98].

vii.— Vegetals: a) flors: la rosa [10], el clavell [a Alacant, i a Elx, la clavellina, 11]; els arbres: la palmera [a Alacant, 85, i a Elx, 49]; fruites i hortalisses: les cireres [14], el raïm [a Alacant, 15]¹¹, la poma [22], el meló [23], la bacora [a Alacant, 49], la tomata [a Alacant, 52], la pebrella [a Alacant, 53], la lletuga [56], la safanòria [a Alacant, 57], els llimons [a Alacant, 58], la mangrana [a Elx, 59], l'albercoc [a Alacant, 70], la figa [72], el figot [a Elx, 73]; Altres: el ram [18], l'ensalada [36].

viii.— Els astres i els elements: el sol [2], la lluna [7], l'estrella [42], el món [47], l'aigua [76].

ix.— Els sants: la Mare de Déu [a Elx, 16], sant Pasqual [a Elx, 17], sant Josep [19].

x.— Objectes de característiques molt diverses: Instruments musicals: l'arpa [a Alacant, 9], la guitarra [a Alacant, 16 i a Elx, 9], la campana [40], el clarí [44], el tambor [45]; armes: el canó [25], la bomba [32], espasa i daga [37]; vaixells: el navili [17]¹², la galera [a Alacant, a Elx, la barca, 24]; altres objectes: el llit [a Alacant, 4], la punxa [5], la talega [a Alacant, a Elx, les talegues, 2], el verd [13], la paixareta [a Alacant, 27 i a Elx, 34], la corona [43], el sombrero [46], el cartutx [a Alacant, 50], la carrossa [a Elx, 54], el poal [a Elx, 60], la pipa [a Alacant, 61], la paella [a Alacant, a Elx, el farolet, 63], el rosari [68], l'escala [a Alacant, a Elx, l'escarpior, 74], les banderes [o les banderes d'Itàlia, 77], l'orinal [82], el duro [a Elx, 85], el retrete [a Elx, 00].

xi.— Sobrenoms de difícil classificació: el pipante [a Elx, 41]¹³, la merda [86] i la bufa la gamba [a Alacant, 89].

És clar que podríem haver filat una mica més prim en les nostres classificacions, però ens sembla que com a primer inventari ens pot ser útil. Dels cent números, seixanta-cinc comparteixen

(9) Aquest és el número que més variants presenta. Entre les que hem pogut trobar, com a més tradicionals, hi ha les de 'els gallecs' —principalment a Alacant, encara que també el tenim registrat a Elx—; 'els cabrons' i 'els geperuts' —totes dues a Elx—. Ens hem estimat més de classificar-los per la denominació més estesa, que és la primera.

També hem trobat altres denominacions que ens semblen més modernes o que poden estar relacionades amb les dues darreres que hem inventariat: 'els civils', 'la parella', etc.

(10) Òbviament, a Elx no hi ha l'Explanada, i a Alacant no hi ha el Parc, i viceversa. Aquests són dos espais urbans simbòlics d'ambdues ciutats i això pot explicar la variant parcial d'aquest sobrenom.

(11) Malgrat que actualment a Elx, el 15 rep el sobrenom de 'la niña bonita', en algunes referències documentals i en alguns informadors, encara hi hem trobat l'apel·latiu que rep a Alacant: 'el raïm'. Aquest fet ens indica que el desplaçament d'un per l'altre és relativament prou recent.

(12) No he pogut obtenir aquest sobrenom de cap informador. Tots ells feien referència al 17 amb el sobrenom de 'el navio'. Això no obstant, sí l'hem trobat relacionat en algun dels fulls de propaganda on ve la nòmina completa de tots els números i sobrenoms. En concret, es tracta d'un full editat per la pròpia O.N.C.E. i un altre editat per la Caixa d'Estalvis Provincial d'Alacant (C.E.P.A.). En tots dos casos, sembla que la font és la mateixa ja que l'estat de l'ortografia és correcte i, a més, semblant. Creiem factible el fet que algun espavilat amb prejudicis puristes, abans d'anar el full a impremta, hi ficàs la mà, ordenàs l'ortografia i convertís 'el navio' en 'el navili'. L'altre full seria una còpia del primer. Cal dir que, els fulls, encara corren de mà en mà.

(13) Aquest número, a Elx rep també el sobrenom de «la pipa», ja siga perquè la gent el relacione amb «el pipante» o bé perquè té un altre origen. Malgrat que d'inventariar-lo com a la «pipa», tindríem una repetició amb el 61 d'Alacant, ens hem estimat més consignar-lo com a «el pipante» per ser aquest el més estès i popular.

el mateix sobrenom en ambdues ciutats i altres trenta-cinc, presenten sobrenoms diferents. Tot plegat fa un nombre de cent trenta-un sobrenoms aplicats a cent números, sense comptar-hi els sis que es repeteixen referits a números diferents en ambdues ciutats —tal com acabem de veure—, però comptat-hi les sis variacions d'aquests: *poll/pollós*, *porc/marrano*, *clavell/clavellina*, etc. Passem doncs, a contrastar-ne les diferències.

4. Dels sobrenoms diferents entre Alacant i Elx.

Com ja hem apuntat més amunt, les diferències més notables entre els sobrenoms aplicats a aquests números, es donen entre les ciutats d'Alacant i Elx, ja que les altres poblacions meridionals han seguit l'inventari de la capital administrativa amb lleus variants. Segurament, això és degut a tenir-hi les seues oficines centrals la O.N.C.E.

Les variants locals que hem pogut constatar —i que més amunt hem qualificat de no significatives—, en termes generals afegeixen un referent més o menys conegut en cada ciutat a l'esmentat malnom, encara que ja no en reste memòria. Per exemple, el 88, un número molt tradicional i general, *les mamelles*, en molts pobles se li afegeix el referent de «les mamelles de Quica», sense que en cap moment hàgem pogut identificar la tal 'Quica'. El mateix s'esdevé amb el 66, *les monges*, que queda convertit en 'les monges de la caritat', i així molts altres.

Per determinar la vitalitat d'aquests sobrenoms, com per delimitar-ne l'extensió i totes les seues variants tradicionals, caldria un estudi força més aprofundit que no aquesta breu comunicació, cosa que en aquest moments ens és impossible de realitzar. I això, és clar, sense comptar-hi les variants més modernes, normalment generades a partir d'«anècdotes» de la televisió o de la vida diària.

A continuació, i de forma esquemàtica, inventariem totes les variants que es donen entre Alacant i Elx. En primer terme apareix el número i després el sobrenom emprat a Alacant i, a sota d'aquest, el d'Elx¹⁴.

4 — <i>el llit</i>	9 — <i>l'arpa</i>	11 — <i>el clavell</i>
— <i>el burro</i>	— <i>la guitarra</i>	— <i>la clavellina</i>
12 — <i>la talega</i>	15 — <i>el raïm</i>	16 — <i>la guitarra</i>
— <i>les talegues</i>	— <i>la niña bonita</i>	— <i>la MaredeDéu</i>
17 — <i>el navili</i>	24 — <i>la galera</i>	27 — <i>la paixareta</i>
— <i>sant Pasqual</i>	— <i>la barca</i>	— <i>el pato</i>
34 — <i>el pato</i>	41 — <i>el negre</i>	49 — <i>la bacora</i>
— <i>la paixareta</i>	— <i>el pipante</i>	— <i>la palmera</i>
50 — <i>el cartutx</i>	51 — <i>la cabra</i>	52 — <i>la tomata</i>
— <i>el malalt</i>	— <i>el mort</i>	— <i>el conill</i>
53 — <i>la pebrera</i>	54 — <i>el còlera</i>	55 — <i>els gallecs</i>
— <i>l'arrendaor</i>	— <i>la carrossa</i>	— <i>els cabrons</i>
		(<i>geperuts</i>) ¹⁵ .
57 — <i>la safanòria</i>	58 — <i>els llimons</i>	59 — <i>el canari</i>
— <i>el pastor</i>	— <i>el mort parlant</i>	— <i>la mangrana</i>

(14) Per a una visió de conjunt dels cent números amb els corresponents sobrenoms de les dues ciutats, pot consultar-se l'Apèndix on, a doble columna, apareixen inventariats.

(15) Vid. nota 6.

60 —l'agüela —el poal	61 —la pipa —l'afligit	62 —el pollós —el poll
63 —la paella —el farolet	69 —la mudança —els enrotllats	70 —l'albercoc —el pou
71 —el mestre —el soldat	73 —el conill —el figot	74 —l'escala —l'escarpior
75 —el gat —el llauraor	79 —el porc —el marrano/el porc	84 —el casament —l'església
85 —la palmera —el duro	87 —el peix —la glòria	89 —la bufà la gamba —l'agüela
93 —la revolució —l'agüelo i el nét	96 —l'esplanà —el parque	00 —la mort —el retrete

Una vegada que ja tenim fixada aquesta graella esquemàtica, serà convenient que dediquem un apartat a analitzar, a nivell de mínims —l'espai de la comunicació no dóna per a més—, les diferències que s'hi observen. Si ens hi fixem una miqueta, trobarem que entre Alacant i Elx hi ha variants de tres classes:

a) les generades pel canvi de gènere, de número, per interferència lèxica del castellà, o característica semblant: 11 [el clavell/la clavellina]; 12 [la talega/les talegues]; 24 [la galera/la barca]; 62 [el poll/el pollós]; 79 [el porc/el marrano].

b) el sobrenoms que tot i ser idèntics, corresponen a números diferents en cada ciutat: *la guitarra* [16/9]; *la paixareta* [27/34]; *el pato* [34/27]; *el conill* [73/52]; *la palmera* [85/49].

i c) els sobrenoms que són absolutament diferents en una i altra ciutat, o que apareixen en una i no en l'altra: 4 [el llit/el burro]; 9 [l'arpa]; 15 [el raïm/la niña bonita]¹⁶; 16 [la Mare de Déu]; 17 [el navili/sant Pasqual]; 41 [el negre/el pipante]; 49 [la bacora]; 50 [el cartutx/el malalt]; 51 [la cabra/el mort]; 52 [la tomata]; 53 [la pebrera/l'arrendaor]; 54 [la còlera/la carrossa]; 55 [els gallecs/els cabrons]; 57 [la safanòria/el pastor]; 58 [els llimons/el mort parlant]; 59 [el canari/la mangrana]; 60 [el poal]; 61 [la pipa/l'afligit]; 63 [la paella/el farolet]; 69 [la mudança/els enrotllats]; 70 [l'albercoc/el pou]; 71 [el mestre/el soldat]; 72 [el figot]; 74 [l'escala/l'escarpior]; 75 [el gat/el llaurador]; 84, [el casament/l'església]; 85 [el duro]; 87 [el peix/la glòria]; 89 [la bufà la gamba]; 93 [la revolució/l'agüelo i el nét]; 96 [l'esplanà/el parque] i 00 [la mort/el retrete].

Per si hi ha qualsevol dubte, cal dir que en aquesta darrera variant, quan apareix en un número un sol sobrenom —en comptes dels dos habituals—, vol dir que es tracta del correlatiu als repetits en l'apartat b).

Potser algú dirà que els casos del 69 [la mudança/els enrotllats] o el 84 [el casament/l'església], són variants de classificació dubtosa, car 'la mudança' podria fer referència a 'mudar de posició', i en aquest cas podria tractar-se de sobrenoms similars. Cosa semblant podria opinar-se del 84, si tenim en compte que el casament, tradicionalment, es fa en l'església. I això sense deixar de considerar que, tant a Alacant com a Elx, el 81 és *el matrimoni*, i en el cas d'Alacant es produïria una repetició amb el 84, 'el casament', si hi volíem atorgar un significat semblant. Al nostre parer, són exemples que no acabem mai de saber on posar-los¹⁷.

(16) Vid. nota 8.

(17) Per exemple, en el cas que acabem d'esmentar, el 81 'el matrimoni', l'hem inventariat en l'apartat de les relacions de parentiu i en el de les qualitats morals.

5. Algunes consideracions

Després de tot el que hem vist fins ara, creiem que ja podem qualificar aquest costum com de força curiós, per no dir de molt interessant. Com veiem, aquest no és el cas de moltes ciutats on popularment s'apliquen sobrenoms a números aïllats i que, a més, es presten a això. Fem referència a casos com els de 'la parella' o 'la parella de' quan es tracta de números duplicats en una sèrie: 11, 22, 33, 44, 55, etc.; casos com els que ens remetem al santoral de l'església catòlica, com el 19, 'sant Josep' —possiblement el més estés—; o altres sobrenoms que poden tenir un origen semblant o en un esdeveniment sòcio-cultural o polític. En tot cas, sempre es tracta d'uns pocs números dins de tota una sèrie, però que mai no abraça el conjunt de tots ells.

I és aquesta característica la que diferencia i atorga importància al fet que ací tractem. El fet que tant a Alacant com a Elx, els sobrenoms afecten a tota la sèrie de números, i sense que en cap d'ells trobem un buit o número sense apel·latiu propi¹⁸.

En termes globals, tot i que les dues ciutats disten entre si tan sols 24 quilòmetres, és curiosa tota la nòmina de variants. Aquestes poden tenir un origen molt divers, però —a banda dels casos que ja hem apuntat en nota i d'alguns altre—, ens resistem a pensar que aquestes vinguen condicionades per la tradicional rivalitat de dues ciutats veïnes, i les seues ànsies d'accentuar-hi les diferències. És per això que, i malgrat que disposem d'escàs espai, pensem que paga la pena de fer una ràpida ullada tant als sobrenoms idèntics com a les variants. Així, hi podem trobar algunes dades interessants, que passem a enumerar:

I) si comptem les repeticions i variacions parcials que hem vist, més del 75% dels sobrenoms compartits per ambdues ciutats, es donen en els 49 primers números.

II) les coincidències més generals es donen en les relacions de parentiu, les parts del cos, en els topònims i en els astres i els elements.

III) a Alacant són abundants els sobrenoms de tema vegetal.

IV) tant en una ciutat com en l'altra, es dona tot un seguit de 'correlacions' o d'associacions que poden semblar-nos lògiques, però que sempre acaben trencant-se en una o altra ciutat. Ens explicarem. Com a 'associació' compartida, tindriem: *el xiquet* [3], *la dama* [8], i *la dama i el xiquet* [83]; com a associació que es dona a Alacant i que no es dona a Elx, tenim: *l'agonia* [99] i *la mort* [00]; com a associació d'Elx, no compartida per Alacant tenim: *el xiquet* [3], *l'agüelo* [90] i *l'agüelo i el xiquet* [93] o, també, *l'agüela* [89] i *l'agüelo* [90].

Cal dir que en el cas d'Alacant, és, força congruent el fet que després de 'l'agonia' arribi 'la mort'. A Elx però, el 00 és *el retrete*, que no té res a veure amb el sobrenom anterior si no volem veure-hi una possible relació simbòlica molt prima i molt remota¹⁹. A Més, cal no oblidar que a Elx, a més de *l'agonia*, trobem *l'afligit*, *el mort* i *el mort parlant*. Pensem que també és força coherent tant la relació de *l'agüelo i el xiquet* [93], com la de *l'agüela* [89] i la de *l'agüelo* [90].

(18) Cal dir però, que, com veurem més endavant, aquest fenomen també l'hem registrat a la ciutat murciana de Cartagena.

(19) Sobre aquest sobrenom aplicat al 100, és curiosa la informació aportada per Ventura Castell-Vell Díez (de Barcelona), en el curs del col·loqui que seguí a la lectura de la present comunicació. Segons Ventura Castell-Vell, sembla que temps després del triomf de Felip V, a Barcelona es creà el costum de referir-se al comú o retrete sota la fórmula «d'anar a ca'n Felip» pel record tant negatiu que els catalans tenien d'aqueix monarca espanyol. Per la seua banda, i com a rèplica, sembla que els botiflers de la ciutat, començaren a fer córrer la fórmula «anar a Cent» —o al Consell de Cent, no recorde ara les seues paraules exactes—, en clara referència al Consell de Cent que hi havia estat abolit tot just per aquell monarca.

Segons el que hi van manifestar altres congressistes, sembla que aquestes fórmules no van ser privatives de la ciutat de Barcelona sinó que arribaren a estendre's arreu del nostre país. Encara que no ho veiem massa clar referit a Elx, sempre és una hipòtesi que podria explicar l'origen d'aqueix sobrenom.

A Alacant, el 93 és *la revolució* i el 89 *la bufa la gamba*, tots dos d'origen incert.

Com podem comprovar, són moltes i molt sucoses les apreciacions que podem extraure de la confrontació de les dues nòmimes de sobrenoms. Caldria dedicar-hi un estudi exhaustiu que, ara com ara, desbordaria absolutament els marges d'aquesta breu comunicació. En deixem contància tan sols i continuem endavant.

6. De les particularitats lèxiques

Una vegada fixat l'inventari, i vistes les diferències existents, potser siga el moment de parlar d'alguns d'aquests sobrenoms. El conjunt de tots ells, segons el nostre parer, no presenta dificultats en termes generals, si ara ens oblidem de quin és el possible origen de cadascun d'aquests. Això no obstant, sí volem parar atenció a quatre casos: *el pipante* [41], *el cartutx* [50], *el figot* [73] i *l'escarpior* [74].

i.— El número 41, rep a Alacant l'apel·latiu de *el negre* i a Elx, *el pipante*. De tots els diccionaris que hem pogut consultar, tan sols el de María Moliner dona entrada a una paraula semblant, 'pimpante', que defineix com a «estar flamante u orondo; con aspecto saludable y satisfecho, o satisfecho de sí mismo». Pel que fa a les fonts d'informació que hem esmentat *supra*, alguns venedors el relacionen amb «estar pipat», és a dir, embriagat o amb una persona que beu molt. Altres, diuen que ve de fumar en pipa. Creiem que cap d'aquestes opinions no ens serveix.

En un antic joc d'atzar que tenia molta popularitat en aquestes latituds en l'últim terç del segle passat, hem pogut trobar que els números ja disposaven de sobrenoms i que tot just, el 41, en rebia dos: *negro, o pipante (tomar la pipa. huir, marcharse)*²⁰. Com veiem, encara que el seu sentit ens pugja semblar estrany, el fet cert és que ací tenim els dos sobrenoms que se li atorguen avui dia en una i altra ciutat.

ii.— El número 50, a Alacant, rep el sobrenom de *el cartutx*, que encara que ens ho podria fer pensar, sembla que la tradició no li atribueix cap relació amb les armes de foc. Es tracta, més bé, d'un cucurull o envàs de paper fet sobre la marxa i que acostuma a emprar-se com a mesura d'allò que comprem: castanyes, tramussos, xufes, etc.

iii.— El 73, rep a Alacant el sobrenom de *el conill* i a Elx, el de *el figot*, paraula prou coneguda en aquesta ciutat i que defineix molt bé l'Alcover-Moll com a «1. Figa dolenta», a més de «2. Conjunt de figues esclafades. 3. Pasta de figues barrejades amb segó i aigua, que es dona als porcs». No creiem doncs, que hi pugja haver més problemes.

iv.— El 74, rep el sobrenom de *l'escala* a Alacant, i a Elx, el de *l'escarpior*. Amb la —d— restituïda, 'escarpidor', Joan Coromines, el fa derivar del verb «carpir» i diu «Pinta per escarpir», ja figura en velles cançons populars». Com veiem, cal considerar-lo com una pinta.

7.— Algunes hipòtesis de treball per cloure

Creiem haver demostrat que el tema és complex i dona per a molt. La tasca més fàcil, potser fóra la de delimitar geogràficament l'extensió, la vitalitat i totes les possibles variants, tant les tradicionals com les més modernes. A més, caldria establir tot un inventari de tots els jocs d'atzar o de qualsevol altre tipus on el números reben un o altre apel·latiu. Primer en el nostre entorn més immediat i, després o alhora, en la resta del nostre país. En un —per a nosaltres— segon nivell, caldria estudiar si aquest costum es dona en altres cultures i països veïns, per investigar les possibles similituds, les possibles interferències o les possibles constants en uns i altres. Ja

(20) Cf. Pere Ibarra. «Leyenda del Bis-Bis», en *El Bou* (2ª època), núm. 39, Elx 31/III/1895. Encara que en parlarrem més endavant, pot consultar-se l'Apèndix, on reproduïm tots els números d'aquest joc.

en un tercer estadi, caldria afrontar el problema de l'origen i significats possibles de cadascun d'aquests sobrenoms.

Per la nostra banda, en el moment d'elaborar la present comunicació, partíem de la hipòtesi que des de sempre s'havia atribuït als números una funció simbòlica o màgica, si més no, a alguns d'ells com el 3, el 7 o el 13. És per això que iniciàrem una recerca de tots els diccionaris de símbols que poguéssim trobar en el mercat o en biblioteques. Com es pot comprovar en la bibliografia final, sense ser exhaustius, hem consultat els que hem trobat, sempre amb resultats negatius. Els valors màgics o mítics dels números no tenem res a veure —a nivell global—, amb els nostres sobrenoms. D'altra banda, al començament del nostre estudi, ja hem expressat el nostre escepticisme sobre les alegres teories llatines de Jacinto Alcañiz. Cal doncs, buscar altres explicacions als sobrenoms.

En alguna conversa, persones diferents m'han fet veure que en temps en què el joc estava prohibit, per burlar la vigilància de l'ordre públic, es creà com una mena d'argot i els jugadors pronunciaven paraules en comptes de números. Altres pretenen que donat que la majoria de la població era analfabeta i no entenia de números, associava cada número a una imatge o referent conegut i així poder jugar. Com veiem, tot són teories aproximadament versemblants, però que no acaben de semblar-nos sòlides.

El fet cert, és que l'única dada positiva que hem pogut trobar ha estar remenant entre els jocs d'atzar antics, i que, pels resultats, obtinguts creiem que és el bon camí o, pel cap baix, un dels camins segurs a seguir.

Més amunt hem deixat dit que el 75% de les repeticions de sobrenoms entre Alacant i Elx es produeix en els quaranta-nou primers números i, a més, en l'apartat anterior, en parlar del 41 hem vist com els dos sobrenoms que li conferia un antic joc d'atzar a què m'he referit, són els dos sobrenoms que rep avui dia aqueix numero. Com ja he avançat, es tracta del joc del Bis-Bis²¹.

Si més no, des de les acaballes del segle XIX fins a la guerra civil última, era molt popular —i geogràficament molt estès segons sembla—, un joc anomenat joc del Bis-Bis o Auca. Tot i que no hem pogut obtenir cap informació sobre aquest joc —a banda de l'article de l'arxivier Pere Ibarra, que ja hem esmentat²²—, creiem que es tractava d'un joc d'atzar —no sabem de quin tipus—, que deuria ser semblant a la loteria antiga, ja que es jugava amb cartrons que representaven 48 figures (tot i que Pere Ibarra s'enganya en la seua descripció i el 48 el numera com a 49). A més, sembla que cada figura tenia la seua pròpia significació.

Si hem apuntat suara que havia de ser un joc molt estès, és perquè com hem vist, sembla que també era conegut a Alacant —d'aquí les coincidències en els sobrenoms. Però a més, segons Angel Serrano Botella, a Cartagena, tots els números de la O.N.C.E. reben també un sobrenom²³. Una vegada comparats els números de Cartagena amb els del nostre inventari —vegeu l'Apèndix final—, observem que uns i altres coincideixen en un 90%, i sobretot, amb els d'Alacant. Ací també trobem les figures del Bis-Bis.

Cal parar esment però, en el fet que de la comparació dels sobrenoms de les tres ciutats podem plantejar-nos qüestions molt sucoses. Per exemple, si convenim en atribuir l'origen dels sobrenoms dels 49 primers números al joc que acabem d'esmentar —o a un altre joc semblant—, ¿a què hem d'atribuir els sobrenoms restants? Què hem de pensar quan els sobrenoms coincideixen

(21) Vull agrair a Joan Castaño el fet d'haver-me facilitat la xerocòpia del text de Pere Ibarra, que tanta llum ha abocat sobre totes les meues divagacions mentals en aquest tema.

(22) Cal dir que, a més de l'article d'Ibarra, José Pascual Urban, en el seu llibre *Del folklore ilicitano*, de 1947, de passada, esmenta el joc del Bis-Bis o Auca, com un joc molt popular a Elx, però no n'explica les seues característiques.

624) Cf. Angel Serrano Botella, *El diccionario Icué. Habla popular de Cartagena*, pp. 161-164. Dec la notícia al Dr. Jordi Colomina.

a Alacant i a Cartagena i no a Elx, o a Alacant i Elx i no a Cartagena, o a totes tres ciutats...? Com podem comprovar, els interrogants van apareixent al temps que anem paint la qüestió. Provisionalment, ho deixem ací. Quede això per a futures investigacions.

Com es pot comprovar, sabem molt poc sobre aquest joc —i res sobre altres possibles jocs antics—, i és per això que volem acabar aquesta comunicació amb la transcripció. en un apèndix, de l'inventari de noms i figures del Joc del Bis-Bis, que facilita Pere Ibarra. Sincerament, creiem que com més sabrem dels jocs d'atzar —o de qualsevol altre tipus— de les generacions que ens han precedit, més podrem aprofundir en el sentit de tots els sobrenoms que ara ens intriguen.

Elx i abril de 1989

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- Jacinto Alcañiz, «Los números y sus motes», en *Revista de Pobladores*, 2a. època, agost de 1980, pág. 64.
- Alcover-Moll, *Diccionario català-valencià-balear*.
- Joan Amades, *Números maravillosos*, Barcelona: Selecta 1982.
- J. Cabanes, «Antologia en vers dels números del cupó Pro-cegos», [sense referències].
- Joan Coromines, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*.
- Juan Eduardo Cirlot, *Diccionari de símbols*, Barcelona: Labor 1981.
- Jean Chevalier i Alain Cheerbrant, *Diccionario de símbolos*, Barcelona: Herder 1986.
- Pere Ibarra, «Leyenda del Bis-Bis», en *El Bou* (2a època), num. 39, 31/999/1895.
- José Luis Morales y Marín, *Diccionario de iconología y simbología*, Madrid: Taurus 1984.
- Enric Moreu-Rey, *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*, Barcelona: Millà 1981.
- José Pascual Urban, *Del folklore ilicitano*. Elx 1947, pp. 57-58.
- Angel Serrano Botella, *El diccionario Icue. Habla popular de Cartagena*. Mediterraneo 1986, pp. 161-164.

APÈNDIX

Reproduïm a continuació, per a una consulta visual més ràpida, l'inventari complet dels sobrenoms aplicats als números —unitats i desenes— de la rifa de la O.N.C.E. a les ciutats d'Alacant i Elx.

A l'objecte de proporcionar una visió el més completa possible del tema que ens ocupa, en una tercera columna, reproduïm els sobrenoms que es fan servir a la ciutat murciana de Cartagena.

Finalment, transcrivim l'article de Pere Ibarra sobre «La leyenda del Bis-Bis», en la part inferior del qual apareixen especificades les figures d'aquest joc. En l'últim full inserim una reproducció d'una de les 'auques' o làmines més conegudes dels números del cecs que, com s'hi pot apreciar, és editada actualment per un conegut restaurant d'Alacant.

Inventari

	Alacant	Elx	Cartagena
1	el galant	el galant	el galán
2	el sol	el sol	el sol

Alacant	Elx	Cartagena
3 el xiquet	el xiquet	el niño
4 el llit	el burro	la cama
5 la punxa	la punxa	la pincha o la puncha
6 el cor	el cor	el corazón
7 la lluna	la lluna	la luna
8 la dama	la dama	la dama
9 l'arpa	la guitarra	la música
10 la rosa	la rosa	la rosa
11 el clavell	la clavellina	los claveles
12 la talega	les talegues	la talega
13 el verd	el verd	San Antonio
14 les cireres	les cireres	las cerezas
15 el raïm	la niña bonita	la uva
16 la guitarra	la Marededéu	la Virgen del Carmen
17 el navili	sant Pasqual	el barco
18 el ram	el ram	el ramillete
19 sant Josep	sant Josep	San José
20 Espanya	Espanya	España
21 França	França	Viaje a España
22 la poma	la poma	la manzana
23 el meló	el meló	el melón
24 la galera	la barca	la galera
25 el canó	el canó	el cañón
26 el pollastre	el pollastre	los pollos
28 Alacant	el viatge a Alacant	el viaje a Aragón
29 Aragó	el viatge a Aragó	el viaje a Francia
30 el lleó	el lleó	el león
31 el cavall	el cavall	el caballo
32 la bomba	la bomba	la bomba
33 la torre	la torre	la torre/la edad de Cristo
34 el pato	la paixareta	los patos
35 l'infern	l'infern	el fuego
36 l'ensalà	l'ensalà	la sala
37 l'espasa i daga	espasa i daga	la espada y la daga
38 el gos	el gos	el perro
39 el bou	el bou	el toro
40 la campana	la campana	la campana
41 el negre	el pipante	el negro
42 l'estrella	l'estrella	la estrella
43 la corona	la corona	la corona
44 el clarí	el clarí	el escapulario
45 el tambor	el tambor	el tambor
46 el sombrero	el sombrero	el sombrero
47 el món	el món	el mundo
48 la negra	la negra	la negra
49 la bacora	la palmera	la breva

Alacant	Elx	Cartagena
50	el cartutx	el cartucho
51	la cabra	la cabra
52	la tomata	el tomate
53	la pebrera	el pimienta
54	el còlera	el cólera
55	els gallecs	los gallegos
56	la lletuga	la lechuga
57	la safanòria	la zanahoria
58	els llimons	el limón
59	el canari	el canario
60	l'agüela	la abuela
61	la pipa	la pipa
62	el pollós	el pijojo
63	la paella	el arroz
64	la casa	la casa
65	la brega	la pelea
66	les monges	las monjas
67	el frare	el friale
68	el rosari	el rosario
69	la mudança	la mudanza
70	l'albercoc	el albaricoque
71	el mestre	el maestro escuela
72	la figa	la figa
73	el conill	el conejo
74	l'escala	la escalera
75	el gat	el gato
76	l'aigua	el agua
77	les banderes	las banderitass de Italia
78	l'escarabat	el abejorro/el escarabajo
79	el porc	el chino
80	la llavandera	la lavandera
81	el matrimoni	el matrimonio
82	l'orinal	el jarro de mear
83	la dama i el xiquet	la dama i el niño
84	el casament	el casamiento
85	la palmera	la palmera
86	la merda	la mierda/la 'eme'
87	el peix	el pescao
88	les mamelles	las mamellas
89	la bufà la gamba	la parrala
90	l'agüelo	el abuelo
91	el borratxo	el borracho
92	el colom	el palomo
93	la revolució	la revolución
94	la rata	la rata
95	el pavo	el pavo

	Alacant	Elx	Cartagena
96	l'esplanà	el parque	el parque
97	la gallina	la gallina	la gallina
98	el borrec	el borrego	el borrego
99	l'agonia	l'agonia	los caracoles
00	la mort	el retrete	la muerte.

LEYENDA DEL BIS-BIS

Vosotros los que me escuchais, prestadme oído atento y os referiré un infortunio de amor, cuya bella y poética narración la he tegido, buscando la interpretación simbólica que encierran las 48 figuras del juego del bis-bis.

En la Edad llamada Media, existía, no lejos del punto que yo me sé, un soberbio castillo, custodiando y defendido por todo lo que el génio caballeresco y militar de aquel entonces, permitía discuirir á sus románticos poseedores.

Habitábele un apuesto GALAN (1)²⁴ hermoso como un SOL (2) el cual ardia en AMORES,

- (24)
1. *Galan*. 1a. figura.— Se llama así al hombre de buena estatura y semblante.
 2. *Sol*. 2a. id.— Epíteto que se da a una persona singular por su belleza.
 3. *Cupido*. 3a. id.— Dios del amor.
 4. Orden militar de *Calatrava*. 4a. id.
 5. *Santiago*. 5a. id. Orden militar de...
 6. *Corazón*. 6a. id.
 7. *Luna*. 7a. id.— Diosa diva
 8. *Dama*. 8a. id.— Señora de distinción.
 9. *Guitarra*. 9a. id.— Ser buena pieza.
 10. *Rosa*. 10a. id.— Significa belleza
 11. *Milflores*. 11a. id.— Pensamientos frívolos.
 12. *San Juan*. 12a. id.— Orden militar.
 13. *Montesa*. 13a. id.—
 14. *Cerezas*. 14a. id.— Significa buena educación.
 15. *Uva*. 15a. id.— Alegria, placer.
 16. *Arpa*. 16a. id.— En el sentido de la armonia.
 17. *Barco*. 17a. id.— Para huir por mar se necesita.
 18. *Clavel*. 18a. id.— Significa amor vivo y puro.
 19. *Tulpán*. 19a. id.— Declaración de amor.
 - 20 y 21. *Armas*. 20a. y 21a. id.— Escudo del país representado.
 22. *Mazana*. 22a. id.— Significa preferencia.
 23. *Sandía*. 23a. id.— Significa dignidad.
 24. *Barca*. 24a. id.— Lllaman barca por desprecio a toda mujer mala.
 25. *Cañón*. 25a. id.— *Estar, o dejar en cañones*: quitar a uno cuanto posee.
 26. *Gallo*. 26a. id.— Arrogancia, orgullo, altanería.
 27. *Pato*. 27a. id.— Denota cuando uno engaña a otro y es engañado a su vez. *Estar en pata*.
 28. y 29. *Armas*. 28a. y 29a. id.— Escudos de los países que recorrieron.
 30. *León*. 30a. id.— Persona iracunda. cruel.
 31. *Caballo*. 31a. id.— Denota regalo.
 32. *Bomba*. 32a. id.— Echar bombas: estar furioso.
 33. *Torre*. 33a. id.— Discurso con que una persona pretende ostentar grandezas.
 34. *Pajarillo*. 34a. id.— Hacer temblar la pajarilla, poner miedo.
 35. *Ave fénix*. 35a. id.— Lo que es único en su clase.

(3) como buen castellano, que dicho sea de paso ostentaba en sus blasones la CRUZ DE CALA-TRAVA (4) y la de SANTIAGO. (5) decía, que este caballero había ofrecido su CORAZON (6) á una hermosa DIVA. (7) DAMA (8) por demás COQUETA) y veleidosa (10) figura en verdad, pero animanda por los más ligeros y frívolos PENSAMIENTOS. (11) no obstante de ser de noble abolengo, pues que uno de sus ascendientes fué SANJUANISTA. (12) y ella usaba entre otros, el apellido de MONTESA (13).

El noble galan que a una EDUCACION EXCELENTE, (14) reunía no por gusto, dominado por la belleza física de su amada, juzgó el contenido del vaso que lo contenía, así és, que oyó con sumo PLACER (15) la propuesta que con ARMONIOSA (16) voz le hizo de HUIR (17) con ella á gozar las excelencias de un AMOR VIVO Y PURO. (18) Aceptó, creyendo en la buena fe de aquella DECLARACION. (19)

Recorrieron diversos PAISES, (20 y 21). En todas partes las ATENCIONES (22) y cuidados de que rodeó a su compañero, no le permitieron ver que su DIGNIDAD, (23) sufría menoscabo al irse con AQUELL AMUJER, (24) cuyo único y exclusivo objetivo era apoderarse de sus RI-QUEZAS (25) y que orgullosa y ALTANERA (26) por demás, no pudo imaginar, que engañando como estaba á su amante, podía ella SALIR ENGAÑADA. (27).

Continuó el VIAJE (28 y 29) CRUEL. (30) y no merecedora de aquel bien que poseía: REGA-LANDOSE (31) en todo en cuanto apetecía: EXALTANDOSE (32) al hablar, vinivera ó no á cuento, de sus MERITOS Y VIRTUDES: (33) amenazádo a su amado, que POR MIEDO (34) á un rompimiento sufría resignado á aquel FENIX (35) de la perversidad y ENGAÑANDOLE COMO LO HACIA (36) usando luego para él, de una violencia y rigor estremados, hasta que por fin, llegó á su COLMO TAN ATROZ MARTIRIO. (37).

Convencido al fin de la POCA FIDELIDAD (38) de aquel corazón y despues de VIOLENTAS CUESTIONES (39) en las cuales se descubrió ser cierto lo que SOSPECHABA (40) determinó HUIR, (41) no siéndole posible resistir por más tiempo, renegando de su fatal ESTRELLA. (42) siendo como era digno de mejor RECOMPENSA, (43).

No gustado de ESCANDALOS, (44) salió de aquella casa con la CABEZA LEVANTADA (45) sí, pero sin remordimiento alguno por abandonar á una maujer que de aquella manera RE-HUSABA (46) tanto bien, creyendo que és se le humillaría y entregaría a discreción yendose por esos MUNDOS (47) á llorar su NEGRA desventura (49) [sic].

P. IBARRA RUIZ
[publicat a *El Bou*, a
època, núm. 39, 31/3/1895].

36. *Celada* 36a. id.— Trampa urdida en secreto.

37. *Espada y daga*. 37a. id.— *Llegar a las dagas*. Se usa para manifestar que un negocio ha llegado al punto de su mayor dificultad o interés.

38. *Perro*. 38a. id.— *Echar a perros* Emplear mal alguna cosa.

39. *Toro* 39a. id.— *Haber toros y cañas fuertes* disputas.

40. *Campana*. 40 a. id.— *Oir campanas y no saber donde*: tener especies vagas de algo.

41. *Negro*. o PIPANTE. 41a. id.— Tomar la pipa, huir: marcharse.

42. *Estrella*. 42a. id.— Hado, sino, etrella.

43. *Corona* 43a. id.— *Galardón, corona, recompensa*.

44. *Clarín* 44a. id.— Escándalo, alboroto.

45. *Tambor* 45a. id.— Salir a tambor batiente: con la cabeza levantada.

46. *Sombrero*. 46a. id — *No quiero, no quiero, pero echádmelo en el sombrero*. Xahiere a los que rehusan afectadamente algunas cosas

47. *Mundo*. 47a. id — Irse por esos mundos

48. *Negra*. 48a. id.— Infeliz, infausto.

TIEMPO ATRAS. EL PUEBLO ALCANTINO
DIO NOMBRE A LOS NUMEROS

 1 El Galant	 2 El Sol	 3 El Xiquet	 4 El Llit	 5 La Punxa	 6 El Cor
 7 La Lluna	 8 La Dama	 9 L'Arpa	 10 La Rosa	 11 El Clavel I	 12 La Taleca
 13 El Verd	 14 Les Cireres	 15 El Raim	 16 La Guitarra	 17 El Navill	 18 El Ram
 19 Sant Josep	 20 Epanya	 21 França	 22 La Poma	 23 El Meló	 24 La Galera
 25 El Canó	 26 El Pollastre	 27 La Paxareta	 28 Alacant	 29 Aragó	 30 El Lleó
 31 El Cavall	 32 La Bomba	 33 La Torre	 34 El Pato	 35 L'Infern	 36 L'Ensalada
 37 L'Espasa i Daga	 38 El Gos	 39 El Bou	 40 La Campana	 41 El Negre	 42 L'Estrella
 43 La Coroná	 44 El Clari	 45 El Tambor	 46 Sombbrero	 47 El Món...	 48 La Negra
 49 La Bacora	 50 El Cartutx	 51 La Cabra	 52 La Tomata	 53 La Pebrera	 54 El Cólera
 55 Els Gallecs	 56 La Lietuga	 57 La Safanoria	 58 Els Limons	 59 El Canari	 60 L'Agüela
 61 La Pipa	 62 El Pollós	 63 La Paella	 64 La Casa	 65 La Brega	 66 Les Monyes
 67 El Frare	 68 El Rosari	 69 La Mudanca	 70 L'Albercoc	 71 El mestre	 72 La Figa
 73 El Conill	 74 L'Escala	 75 El Gat	 76 L'Aigua	 77 Les Banderes	 78 L'Escarbat
 79 El Porc	 80 La Llavandera	 81 El Matrimon	 82 L'Orinal	 83 La Dama	 84 El Casament
 85 La Palmers	 86 La Merda	 87 El Peix	 88 Les Mamelles	 89 La Gamba	 90 L'Agüelo
 91 El Borratx	 92 El Colom	 93 La Revolució	 94 La Rata	 95 El Pavó	 96 L'Españada
 97 La Gallina	 98 El Borrec	 99 L'Agonia	 00 La Mort	<p>Es una gústia del Museu ALCANTANTE Vil·las, 1. T·lf. 571.83 68-521 38.61</p>	